

Distorzija 12+

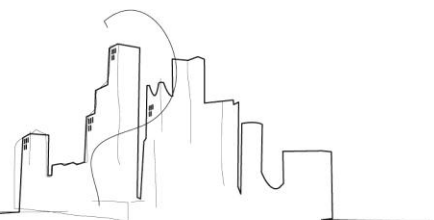
pedagoško gradivo

avtorji Metka Dedakovič, Dušan Dim, Andrej Šprah, Igor Bašin, Barbara Kelbl

kazalo

uvodne besede	2
o filmu	2
knjiga in film.....	6
teme za pogovor.....	6
priporočena literatura.....	7
ustvarjanje kakovostnih oddaj za otroke in mlade	8
slovenski mladinski film	10
filmografija	14
izhodišča za pogovor o popularni kulturi, subkulturi in rockovski glasbi.....	15
teme za pogovor.....	16
priporočena literatura.....	17

uvodne besede

Pričujoče gradivo je namenjeno pedagogom kot del priprave na ogled filma **Distorzija** in kot izhodišče za nadaljnje pogovore, bodisi neposredno po ogledu filma v kinodvorani bodisi pozneje v razredu.

Ogled filma **Distorzija** priporočamo učencem v zadnji triadi osnovne šole in v prvih letnikih srednjih šol. Zanje je še posebej primeren, saj obravnavane teme podaja v domačem, prepoznavnem okolju, in si s tem deli svet, v katerem živita sodobna najstnica in najstnik.

Prednost filma je tudi, da omogoča pogovore učencev ali dijakov z avtorji filma, kar pri tujih filmih ni mogoče. Priporočamo pogovor z režiserjem filma Mihom Hočevarjem ali z avtorjem knjižne predloge, po kateri je nastal scenarij za film, Dušanom Dimom. Film lahko obravnavamo pri predmetih: slovenščina, umetnostna zgodovina (filmski žanri, mladinski film, slovenski film), medijska vzgoja, glasbena vzgoja (glasba in film, sodobna popularna glasba), sociologija, državljanska vzgoja in etika (vloga in pomen subkultur in mladinskih gibanj), psihologija (vrstniške skupine, odnosi v družini, samouresničitev, samozaupanje). Pri obravnavi odnosov med mladostniki in v družini priporočamo pogovor z družinsko izkustveno terapevtko Ireno Matko Lukan. Pri obravnavi sodobne popularne glasbe in subkultur priporočamo pogovor z glasbenim publicistom Igorjem Bašinom.

o filmu

filmografski podatki

Distorzija, Slovenija, 2009, beta IMX, barvni, 88 minut

režija Miha Hočevar

scenarij Miha Hočevar in Matevž Luzar

avtor knjižne predloge Dušan Dim

igrajo Žan Perko (Piksi), Jure Dolamič (Pejo), Jan Vrhovnik (Sani), Domen Verovšek (Edi), Lan Štrucelj (Badi), Anita Barišič (Alma), Katja Škofic (Suza), Nataša Tič Ralijan (mama Meta), Robert Prebil (oče Ivan), Primož Pirnat (Frezer), Alojz Svete (učitelj glasbe), Barbara Levstik (učiteljica biologije), Gorazd Žilavec (Piksijev stric), Matic Hrovat (Toni Moroni), Denis Tatar (manager Dule), Toni Cahunek (prodajalec)

fotografija Aleš Belak

montaža Zlatjan Čučkov

glasba Mitja Vrhovnik Smrekar

scenografija Miha Ferkov

kostumografija Polonca Valentinčič

maska Anže Košir

snemalec zvoka Samo Kozlevčar

produkcija RTV SLO Otroški in mladinski program

žanr mladinski film

vsebina

Glavni junak filma je 15-letni gimnazijec Dejan, ki ga prijatelji kličejo Piksi. Piksi s prijatelji ustanovi glasbeno skupino, novopankovski bend z imenom Outsiders. Skupina vadi v prostorih lokalnega zaklonišča, toda njihova pot k uspehu ni lahka. Še preden se jim uspe dogovoriti za prvi nastop, ostanejo brez pevca in bobnov. Nagajajo jim tudi sovrstniki v bolj všečni in uspešni glasbeni skupini Magics, ki vadi v sosednjem prostoru. Piksi poskuša na vsak način najti nov set bobnov in novega pevca. Zaradi pogoste odsotnosti od pouka mu grozi izključitev iz šole, vse več težav pa ima tudi doma. Končno Outsidersi uspejo najti novega pevca, Edija. S pomočjo njegovega brata pridejo tudi do novih bobnov. Edi skupini da nov zagon in upanje, toda zahteva tudi spremembo imena v Edi in ilegalci. Med fante se vplete še zgodba o najstniški ljubezni, ki se prav tako ne more izogniti vprašanjem tekmovalnosti in zaupanja. Ko je vse videti brezupno in skupina tik pred nastopom znova razpade, oče Piksiju v jezi razbije še kitaro. Bo Piksi dan pred koncertom uspel najti novo kitaro in spet zbrati člane skupine?

Pokonci ga drži zgled strica, nekdanjega pankerja, ki v nasprotju s Piksijevim očetom ni obsedel pred televizijo z daljincem v rokah. Bo Piksi uspel ostati zvest sebi in svoji skupini?

Film obravnava mladostnike, ki spoznavajo zapletena razmerja medčloveških in medgeneracijskih odnosov. Je zgodba o življenju sodobnih najstnikov, postavljena v blokovska in subkulturna prizorišča Ljubljane, zato je mladim blizu generacijsko in po tem, da se dogaja v okolju, ki ga slovenski gledalci poznajo.

Film je nastal po istoimenskem mladinskem romanu Dušana Dima, uspešnici leta 2006.

o režiserju

Režiser filma **Distorzija**, Miha Hočevar, je rojen Ljubljčan; tu je končal tudi osnovno šolanje in leta 1983 maturiral na takratni gimnaziji Poljane. V naslednjem letu je opravil vojaško obveznost in vpisal študij filmske in televizijske režije na AGRFT v Ljubljani. Je absolviral, vendar ne diplomiral. Že na začetku študija se je aktivno vključil v filmsko in televizijsko prakso kot asistent in režiser. Preživlja se večinoma s komercialnimi projekti, posnel je nekaj sto reklam, pisal scenarije, danes pa so za njim trije celovečerni igrani filmi: **Jebiga** (2000), **Na planincah** (2003) in **Distorzija** (2009). Premiera novega Hočevarjevega mladinskega filma **Gremo mi po svoje** je načrtovana za jesen 2010.

o nastanku filma

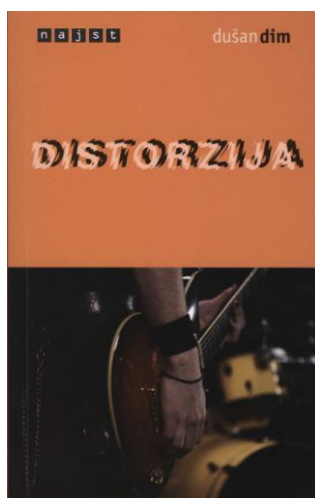
Avdicija za film je potekala poleti leta 2007. Prijavilo se je več kot 400 fantov in deklet, ki so se želeli nastopiti v novem slovenskem filmu. Miha Hočevar pravi, da je mlade igralce izbral predvsem po občutku in manj glede na izkušnje z igranjem, ki so jih prijavitelji imeli. Iskal je fante in dekleta, ki so izžarevali energijo in so bili med seboj dovolj različni, da so lahko 'oživili' posamezne vloge.

Snemanje filma je potekalo jeseni leta 2007, med drugim tudi v blokovskem naselju BS-3, na Gimnaziji Moste in na Metelkovi. Film so snemali 27 dni.

Žan Perko, ki je upodobil glavni lik Piksija, v resničnem življenju namesto električne kitare igra prečno flavto in je dejaven tabornik. Tudi drugi trije glavni igralci, Jure Dolamič, Jan Vrhovnik in Lan Štrucl, so se že pred filmom ukvarjali z glasbo ali pa jih je prav sodelovanje pri snemanju tega filma spodbudilo, da se pridružijo glasbeni skupini.

Besedilo za sklepno pesem v filmu, Plun nazaj!, je napisal Miha Hočevar sam.

knjiga in film

Avtor knjižne predloge, po kateri je nastal film, je Dušan Dim (1972, Velenje). Roman **Distorzija** je Dimov prvenec in zanj je leta 2006 prejel nagrado večernica za najboljše mladinsko delo v Sloveniji. Knjiga je bila kasneje ponatisnjena tudi v zbirki Bralna značka. Oktobra 2008 je pri Cankarjevi založbi izšel njegov drugi roman Rdeča mesečina. Več o avtorju knjižne predloge lahko preberete na njegovi spletni strani: <http://www.dusandim.com/>.

Dušan Dim: »Za razvoj knjige v film je bila pomembna delavnica, ki smo jo konec leta 2005 po zamisli Zdravka Duše in v sodelovanju s filmsko šolo Pokaži jezik izpeljali na ljubljanskem knjižnem sejmu. Delavnica se je začela s predavanji, na katerih so bili obdelani različni vidiki prenosa knjige v film. Tam so se prvič tudi zbrali scenaristi, ki so začeli s prvimi predlogi adaptacije knjižnega besedila. Kot avtor sem pod naslovom »Če lahko tud jaz kaj rečem?« sodeloval tudi sam. V pogovoru s prisotnimi scenaristi – med njimi je kasneje scenarij napisal Matevž Luzar – sem izrazil mnenje, da se mi zdi za preizkus rešitve razmerja med knjigo in filmom primerna scena ob reki (v knjigi jo najdete na str. 247–250). Zakaj? Ker gre v knjigi za ključni psihološki premik, v katerem se glavni junak osvobodi; iz pasivnega akterja se spremeni v aktivnega. Scenariste sem izzval z vprašanjem: Kako bi oni prikazali ta premik? Rešitev s sedenjem ob reki je seveda odpadla – za bogastvo notranjih procesov imata film in knjiga zelo različne tehnike.«

teme za pogovor

Kljub temu da je **Distorzija** v številnih elementih pripovedovana poudarjeno vizualno, so med knjižnim in filmskim jezikom razlike. Poiščite razlike med knjižno predlogo in filmom.

Notranji monolog je ena od tehnik, značilnih za romane. Ob pogovoru lahko z učenci poskusite obdelati sceno ob reki (**Distorzija**, Cankarjeva založba, 2005, str.

247–250). Kako bi dogajanje, ki je predvsem psihološko, učenci izrazili z vizualnimi sredstvi oz. s pomočjo filmskega jezika?

Avtor knjige **Distorzija** je pri pisanju uporabil poseben jezik in slog, s katerim je poskušal ujeti govorico mladih in glasbeno govorico rokenrola. Besedišče v romanu in filmu se odmika od norme zbornega jezika. Poiščite primere in jih utemeljite.

Avtor se glasbi, o kateri piše, približuje tudi s slogom pisanja in strukturiranja romana. »Z jezikom in slogom **Distorzije** sem poskušal ujeti eksplozivnost, dramatičnost in napetost punk rocka« (Dušan Dim). Poiščite podobne primere strukturiranja filmske pripovedi.

V romanu avtor uporablja izraze, ki se pojavljajo v žargonu rokenrol glasbenikov: bend, distorzija, rif, feršterker, bekstejdž, akord, šus, žgati kitaro. Pogovorite se v razredu o pomenu izrazov in izrazih, ki jih uporabljajo učenci.

priporočena literatura

Dušan Dim, Jezikovno-slogovni korelat najstniškega iskanja svoje poti. Otrok in knjiga, 71/2008; str. 48–50.

ustvarjanje kakovostnih oddaj za otroke in mlade

Metka Dedakovič, urednica Otroškega in mladinskega programa TVS

Film **Distorzija** je nastal v okvirju Otroškega in mladinskega programa Televizije Slovenija. O tem, kako ustvariti in po čem prepoznati kakovostne oddaje za otroke in mlade, piše Metka Dedakovič, urednica programa.

»Že 26 let ustvarjam televizijske oddaje za otroško in mladinsko publiko. V tem času se je marsikaj spremenilo. Tudi razvoj tehnologije je privedel do razvoja medijev, do novih medijev, in hkrati s tem se je spremenila tudi naša publika. Javna televizija ima velik privilegij ustvarjati dober program za otroke in mlade. To smo tudi dolžni narediti. Tudi mi se moramo prilagajati spremembam in okoliščinam, ne smemo pa pozabiti na kvaliteto. Edina konkurenčnost, ki jo res priznavam in se je veselim, je kakovost.

V že nepregledni medijski pokrajini je televizija nekako stara gospa, ki pa lahko z veliko *esprija*, prefinjenosti in življenjskimi izkušnjami še kako preseneti ter ponudi obilico lepega in kakovostnega programa.

Televizija je instrument, ki lahko uči, lahko razsvetljuje, da, lahko tudi navdihuje. Ampak to lahko počne samo, če smo ljudje odločeni, da jo bomo uporabljali v ta namen. Drugače so vse samo čipi, žice in lučke v škatli.

Mladostniki so danes obkroženi z različnimi mediji, ki jim v veliki meri določajo, kako živeti, kaj misliti, kakšen biti. Po drugi strani družina – domače okolje in šola posreduje vrednote za življenje. Nekateri analitiki ugotavljajo, da mladi živijo paralelni življenji: šola in domače okolje ponujajo varne vrednote, mediji tvegane. Ta dualizem vpliva na otroke. Javna televizija naj bo vez med obojim. Lahko povzema in razlaga eno in drugo ter pametno postavlja vrednostni sistem, ki naj bi omogočal mladim odrasti v dostojanstvene posameznike, državljane, predstavnike človeštva, če hočete. Predvsem naj bi jih spodbujali k samostojnemu razmišljanju.«

Oddaje naj bi v načelu:

- utrjevale tradicijo in nacionalno kulturo ter posredovale informacije tudi o drugih, da si ustvarijo sliko o svetu in njegovih prebivalcih;
- spodbujale k razmisleku in dialogu;
- krepile občutek samozavesti;

- reševale ali nakazovale reševanje težav, stisk, strahov, zabavale in spravljale v smeh;
- vsebina mora biti posredovana glede na percepcijo ciljne publike, gledalce mora jemati resno, obravnavati spoštljivo;
- biti morajo profesionalno, kakovostno narejene.

Kako ocenjevati oddaje?

Kako ocenjevati oddaje? Ponujam nekaj meril. Ta lahko služijo tudi kot osnova za pogovore z mladimi, kot predlogi vprašanj, ki naj spodbudijo dialog.

CILJNA PUBLIKA Ali je oddaja, vsebina, primerna za tiste, ki jim je namenjena? Ali je kulturno relevantna? Zabava? Ali o čem informira? Ali spoštuje svoje gledalce?

IDEJA Ali je ideja zanimiva? Ponuja nov pristop? Ali gledalca napeljuje k razmišljanju? Ali gledalce motivira k delovanju? Ali dosega cilje oziroma namen?

SCENARIJ Ali je struktura/zgradba dobra – je med posameznimi vsebinskimi elementi dobro ravnovesje? Ali je tematika dobro raziskana, razvita v scenariju? Ali je dialog dober? Značaji dobro razviti in akcije motivirane?

REALIZACIJA Ali je realizacija/vizualizacija pravi način za medij, v katerem oddajo/film gledajo? Kakšen je ritem?

priporočena literatura

Vladimir Kralj, **Dramaturški vademekum**. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1984.

Layos Egri, **The Art of Dramatic Writing**. New York [etc.]: A Touchstone Book, 2004.

slovenski mladinski film

Andrej Šprah, filmski teoretik publicist

Mladinski film predstavlja filmsko zvrst, ki je najpogosteje obravnavana skupaj oziroma sinonimno z otroškim filmom. Takšna praksa je še posebej uveljavljena znotraj televizijskih programov in redakcij za otroke in mladino. Seveda pa je o mladinskem filmu mogoče (in smiselno) razpravljati kot o samostojni obliki, ki jo mestoma opredeljujejo tudi kot "najstniški film". To pa je izraz, ob katerem v svetovnem merilu nemara najprej pomislimo na dela, kot so **Divjak** (Laslo Benedek, 1953), **Upornik brez razloga** (Nicholas Ray, 1955), **Štiristo udarcev** (François Truffaut, 1959), **Diplomiranec** (Mike Nichols, 1967) ali **Ameriški grafiti** (George Lucas, 1973). Pri nas pa seveda na **Vesno** (František Čap, 1953), **Grajske bike** (Jože Pogačnik, 1967), **Ko zorijo jagode** (Rajko Ranfl, 1978) ali **Poletje v školjki** (Tugo Štiglic, 1986).

Temeljno pragmatično določilo mladinskega filma predstavlja generacijska umeščenost njegovih protagonistov, in sicer na tisto raven dozorevanja, ki se začne s prehajanjem otroštva v adolescenco in končuje z vstopom v odraslost. To je stopnja v razvojnem procesu, ki jo sami mladostniki opredeljujejo kot: »... *obdobje, ko nismo več otroci in še ne odrasli. Lahko bi rekli, da je to tako, kot da si med kladivom in nakovalom. Čeprav se zdi, da je to nekaj istega kot puberteta, pa le ni čisto isto. Adolescenca so nekako bolj čustvene zadeve, puberteta pa bolj telesne.*« Seveda je čas mladostništva, merjen skozi oči posameznika, nemogoče striktno ukleščiti med dvanajsto in osemnajsto leto življenja, ki naj bi ga zajemala adolescenca. Zato je tudi mladinski film, ki ga leksikonska gesla prav tako zamejujejo z izpostavljenimi leti, nemara ustrezneje zaobseči z vsebinskimi, tematskimi in oblikovnimi določili, pa četudi to pomeni kakšno leto več ali manj na njegovih opredelitvenih koordinatah.

Ključnega pomena so potemtakem osnovni vsebinski in slogovni vidiki, s katerimi je mogoče opredeliti samo zvrst mladinskega filma. Na temeljni ravni je treba izpostaviti njegovo svojstveno "nadžanrskost". Opraviti imamo namreč z zvrstjo, ki jo izhodiščno pogojuje generacijsko določilo, v katerem pa se konkretne filmske izpeljave gibljejo med različnimi žanri – zlasti komedijo, psihološko dramo, melodramo, grozljivko, glasbeno-plesnim, akcijskim in znanstvenofantastičnim

filmom. Znotraj posameznih žanrskih okvirov se mladinski film slogovno najpogosteje oklepa tradicionalno uveljavljenih stilističnih konvencij klasične filmske pripovedi in le redko poseže na področje njihovega preizpraševanja ali celo eksperimentiranja z njimi.

Na tematski ravni imamo v ospredju motive negotovosti in tegob odraščanja, med katerimi prevladuje predvsem dejstvo neprilagojenosti oziroma neprilagodljivosti mladega posameznika in posledično njegovo preizpraševanje lastne pozicije v aktualnih razmerjih – v odnosih do vrstnikov, nasprotnega (oziroma istega) spola, staršev in družine ter družbenih institucij (šola, služba itn.). Vidiki mladostnega uporništva (ali celo prestopništva), spolnega dozorevanja in zmožnosti sprejemanja odločitev (skupaj z njihovimi predvidenimi ali nepredvidljivimi posledicami) predstavljajo ključna vsebinska sidrišča zvrsti.

Problematike posameznikovega iskanja istovetnosti in (samo)opredeljevanja znotraj osebnih in družbenih razmerij so pogosto povezane z aktualnim dogajanjem v polju popularne kulture. Mogoče je reči, da je mladinski film njen vitalni del, in sicer tako, da jo obenem oblikuje in hkrati črpa iz nje. Še posebej značilna pa je njegova navezava na subkulturna gibanja. V tovrstnih delih se poistovetenje z določeno, že izoblikovano idejno zavestjo in zavezo izkazuje za dobrodošlo sredstvo, ki mladostniku olajša spopadanje s ključnimi dilemami odraščanja. Hkrati pa postaja njegova samopodoba, spricho pripadnosti in zaveze širši skupnosti, ki ima že določena, trdno izoblikovana stališča, nekoliko bolj prepoznavna, predvsem pa usmerjena h konkretnemu cilju – onstran zgolj "razumevanja, preizkušanja in doseganja ravni odraslosti".

Na Slovenskem mladinski film v zadnjem obdobju doživlja podobno usodo zapostavljene zvrsti kot otroški film.¹ Priznati pa je treba, da je bilo tudi v preteklosti precej podobno, če ne še slabše. Kljub velikemu uspehu nekaterih že omenjenih del – zlasti **Vesne** – je bilo namreč do osamosvojitve posnetih zgolj

¹ Tukaj je potrebno opozoriti na razliko med t. i. kinematografskimi in televizijskimi filmi. V televizijski produkciji je namreč nastalo nekaj več filmskih naslovov s tematikami, ki se navezujejo na probleme mladostništva, pa tudi sama TV-produkcija je bila zgodovinsko pogosto povsem neposredno povezana s filmsko. Zato se v pričujočem pregledu osredotočamo na dela, ki so bila predvajana v redni kinematografski distribuciji, ne glede na njihov produkcijski izvor.

deset filmskih naslovov, ki jih je mogoče uvrstiti v obravnavno zvrst. (Med njimi pa najdemo celo dve nadaljevanji: Čapov film **Ne čakaj na maj** (1975) je nadaljevanje **Vesne**, drugi del pa je leta 1988 dobilo tudi **Poletje v školjki**.)

V zgodovinskem pogledu na samo produkcijo se tako kot najbolj plodno obdobje domačega mladinskega filma izkažejo 80. leta dvajsetega stoletja, ko so bili posneti **Nobeno sonce** (Jane Kavčič, 1984), **Ljubezen** (Rajko Ranfl, 1984) in oba dela **Poletja v školjki**. Osamosvojitve je prinesla dolgotrajno zatišje, vse do leta 1997, ko je Andrej Košak z **Outsiderjem** našel način, kako nadvse uspešno zatisniti že kritično široko zevajočo vrzel. Po milenijskem prelomu so se produkcijske razmere vendarle opazno izboljšale, saj se je interval filmskih premier zgostil na približno dve leti. Celotno iztekajoče desetletje se potemtakem, kljub borim sedmim naslovom, izkazuje za najvitalnejše obdobje v zgodovini slovenskega mladinskega filma. 21. stoletje je tako prineslo naslove: **V petek zvečer** (Danijel Sraka, 2000), **Sladke sanje** (Sašo Podgoršek, 2001), **Barabe!** (Miran Zupanič, 2003), **Na planincih** (Miha Hočevar, 2003), **Voda v očeh** (Jože Baša, 2005), **Lajf** (Vito Taufer, 2008) in **Distorzija** (Miha Hočevar, 2009).

Tematska določila, ki opredeljujejo slovenski najstniški film, se ne razlikujejo bistveno od prevladujočih trendov svetovnega filma. Pomembno razliko pa predstavlja dejstvo, da zelo redko prihaja do neposrednega soočenja med domačo popularno kulturo in mladinskim filmom.² Prav tako neizogljiva so razlikovanja na slogovni ravni. Slovenski mladinski film namreč premore le peščico del, za katera je značilna trdna žanrska struktura. Velika večina filmov tako sodi v težko opredeljivo območje, ki ga pokriva oznaka filmska drama. Prepoznavna žanrska določila komedije lahko najdemo zlasti pri **Vesni** in njenem nadaljevanju **Ne čakaj na maj** (pa še tukaj se močno prepletajo z melodramatskimi elementi) ter pri **Poletju v školjki**; kot glasbeno-plesni film bi lahko opredelili **Poletje v školjki II**; film **Ko zorijo jagode** pa vsebuje temeljne elemente melodrame. V nekaterih ostalih delih so sicer zaznavni določeni segmenti posameznih žanrskih značilnosti, ki pa ne

² Na eni strani je razlog v dejstvu, da zaradi majhnega števila posnetih del, domači film ne figurira v sočasni kulturni zavesti. Tudi kadar so filmi posneti po literarnih delih, ki so bila pri mladih dobro sprejeta, gre ponavadi za prevelik časovni zamik, da bi film lahko zajezdil identifikacijski val, ki ga je morda uspelo sprožiti knjižnemu delu. (Priložena filmografija vsebuje tudi podatke o literarnih adaptacijah.)

zadostujejo za opredelitev filmov v celoti. Znaten delež humornosti tako preveva **Sončni krik, Ljubezen, V petek zvečer** in **Sladke sanje**, akcijske sestavine so močno prisotne v **Barabah!**, z določenimi vidiki psihodrame pa je prežet zlasti Tauferjev **Lajf**. Znotraj prepleta posameznih slogovnih in stilističnih prvin tudi domači mladinski film stavi na preverjene, tradicionalno uveljavljene stvaritvene prijeme; le Boštjan Hladnik, Matjaž Klopčič, Jože Baša in Vito Taufer so se podali v drznejše formalne pristope k obravnavanim tematikam.

Na vsebinski ravni prevladujejo dela, ki v iskanju poti iz slepe ulice mladostniške negotovosti stavijo na ustaljeno formulo nerazumevajočega domačega, šolskega in vrstniškega okolja (**Ko zorijo jagode, Nobeno sonce, Outsider, V petek zvečer, Sladke sanje, Lajf, Distorzija**), redkeje pa se lotevajo poglobljene analize vprašanj rasnega, razrednega, nacionalnega ali spolnega razlikovanja (**Grajski biki, Outsider, Na planincih**). Seveda pa se znotraj posameznih del nekatere temeljne dileme odraščanja prepletajo in sovpadajo v obsežen zbir težav, ki najusodneje pestijo mladostnike. Zvrstno še najbolj prepoznavna je tako nemara linija, ki govori o eksplicitnem uporništvu, kakršno preveva dela **Nočni izlet, Grajski biki, Oxygen, Nobeno sonce, Outsider, Barabe!** in **Distorzija**.

Čeprav statistično majhen, vendarle pripada pomemben delež mladinskim filmom s subkulturnim nabojem. Značilnosti hipijevske podkulture 60. let so zaznavne v **Sončnem kriku** in eksplicitno izpostavljene v **Oxygenu**; pripadnost pankovskemu gibanju pa usodno določa protagoniste **Outsiderja** in **Distorzije**. Zlasti slednji s svojim udarnim geslom (»Nared neki!«) izpostavlja enega ključnih sloganov, ki odraža temeljne dileme najstništva. Hkrati pa vizija in avtorska drža njegovega režiserja, Mihe Hočevarja³, ki je domala ves svoj ustvarjalni opus posvetil problematiki mladosti in odraščanja – nedavno je končal novo mladinsko delo **Gremo mi po svoje** – vzbuja upanje, da je ta pomembna filmska zvrst v Sloveniji na pragu novega razcveta.

³ Miha Hočevar je že s prvim celovečercem *Jebiga* (v katerem obravnava izgubljeno generacijo, ki je odrasla nekje v času milenijskega preloma, in bi ga bilo pogojno mogoče prav tako uvrstiti v zvrst mladinskega filma), nakazal svojo ustvarjalno usmeritev, ki se je nadaljevala s filmi *Na planincih*, *Distorzija* in *Gremo mi po svoje* (trenutno v fazi postprodukcije).

filmografija

Vesna (František Čap, 1953)

Ne čakaj na maj (František Čap, 1957)

Nočni izlet (Mirko Grobler, 1961)

Grajski biki (Jože Pogačnik, 1967; avtor istoimenske literarne predloge Peter Kavalarič)

Sončni krik (Boštjan Hladnik, 1968)

Oxygen (Matjaž Klopčič, 1970)

Ko zorijo jagode (Rajko Ranfl, 1978; avtorica istoimenske literarne predloge Branka Jurca)

Nobeno sonce (Jane Kavčič, 1984)

Ljubezni (Rajko Ranfl, 1984; avtor istoimenske literarne predloge Marjan Rožanc)

Poletje v školjki (Tugo Štiglic, 1986)

Poletje v školjki (II) (Tugo Štiglic, 1988)

Outsider (Andrej Košak, 1997)

V petek zvečer (Danijel Sraka, 2000)

Sladke sanje (Sašo Podgoršek, 2001)

Barabe! (Miran Zupanič, 2003)

Na planincih (Miha Hočevar, 2003)

Voda v očeh (Jože Baša, 2005)

Lajf (Vito Taufer, 2008)

Distorzija (Miha Hočevar, 2009; avtor istoimenske literarne predloge Dušan Dim)

izhodišča za pogovor o popularni kulturi, subkulturi in rockovski glasbi

Igor Bašin, glasbeni publicist

Vsaka generacija ima svoje junake in svoje navade. Po tem se razlikuje od drugih generacij. Zato starejši pogosto težje, če sploh, razumejo mlajše. Eden od pomembnih veznih členov v razumevanju med generacijami je popularna kultura. Nekateri junaki številnih generacij po drugi svetovni vojni so (p)ostali nesmrtni ikone mladinske in nasploh popularne kulture: **Elvis Presley, James Dean, Jim Morrison, Janis Joplin, Jimi Hendrix, Sid Vicious, Kurt Cobain** ... K njim se ne vračajo le njihovi vrstniki. Po njih se zgledujejo tudi novi, mladi rodovi in črpajo navdih za svoje mladostniške, navihane in prve prevratniške korake, s katerimi zaznamujejo oziroma bodo zaznamovali svojo mladost.

Mladinska kultura in popularna glasba sta zelo povezani in prepleteni s subkulturami, ki jih razumemo v kakovostnem smislu: da so vzporedne z različnimi drugimi obstoječimi in živimi (sub)kulturami. Vsaka subkultura je skupek specifičnih kulturnih praks, pogledov na svet, načinov bivanja, oblačenja, mišljenja in obnašanja, po čemer se razlikuje od drugih ali ima morda celo skupne, povezovalne elemente. Subkulture so najpogosteje v opozicijskem odnosu do dominantnih kulturnih tokov in prevladujočih obrazcev vedenja, zato so tako močno privlačne za mlade. Z njihovo pomočjo iščejo in oblikujejo lastno identiteto. Današnja popularna kultura, ki zaobjema od domačijskega, silikonskega turbofolka prek manjšinskih estetskih ustvarjanj v ozkem krogu somišljenikov do velikega stadionskega rockovskega koncerta s simfoniki, je polna atributov in artefaktov iz mladinskih subkultur preteklosti in sedanosti. Njihova unikatnost s časom splahni in postane navadna, vsakdanja in hibridna.

V današnjem mešalniku generacij in kultur so najstniki še kako zanimiva publika. Njihova nedolžnost je pravšnja za marketinško zapeljevanje. Aktualna adolescenca je drugačna od tiste, ki so jo preživeli njihovi starši. V informacijski dobi globalnega sveta so pod strahovitim pritiskom propagandnih sporočil. So nenehno tarča. Nekoč politična in družbena osvoboditev, ki se je formulirala skozi slogane: »sex, drugs & rock and roll«, »war is over«, »kick out the jams«, »flower power«, »peace, brothers and sisters«, »never trust a hippie«, »do it yourself« ..., je danes samo še

reklamna floskula najbližje trgovine z oblekami ali prvega športnega oddelka. V poplavi vedno novih obrazov, podtaknjenih idolov in lažnih zvezd, ki pridejo in minejo kot muhe enodnevnice, je težko biti in (p)ostati samosvoj, prepoznaven, originalen, unikaten ali izviren. Stas je postal pomembnejši od glasu. Ali pač?!

Film **Distorzija** je glasbeno-generacijski film, ki pripoveduje zgodbo o samouresničitvi. »Nared neki!« je poziv mladim gledalcem, naj izstopijo iz množice, naj izstopijo iz realističnega šova in stopijo na ulico, v življenje, na koncertne odre. Naj stopijo naprej! Naj se jih sliši!

Glavni junak filma Piksi je vztrajen in neomajen v želji, da bi se potrdil. Kot odločen šestnajstletnik premaguje pubertetniške težave: simpatijo zamenja s pr(a)vo ljubeznijo; ob nenehnih kratkih stikih z nerazumevajočima staršema mu grozi ukor pred izključitvijo iz šole; z melanholijo se zateka k škatli strica-pankerja, ki je njegov vzor tako kot legendarna skupina **Niet**, ob glasbi katere se nauči igrati kitaro; prve izkušnje s seksom in drogami dopolni s prvim (punk rock) koncertom. Po kadrovskih zapletih v punk-rockovski skupini, ki so v najstniškem svetu predvsem test (ne)iskrenosti in (ne)pripadnosti ter izraz strahu pred nastopanjem in treme biti samosvoj, s kameradi doseže zastavljeni cilj: imeti bend in z njim igrati. Stopi iz množice, postane viden in opažen.

teme za pogovor

Film ponuja številna izhodišča za pogovor o zgodovini rockovske glasbe, kritičen oris delovanja zabavne in glasbene industrije, približanje sveta subkultur in razumevanja njihovega pomena za odraščanje ter nasploh za kulturo.

Pri pogovoru z mladimi afirmativno spodbujajmo njihovo odzivnost in dialog, izmenjavo pogledov, argumentirano debatiranje in artikuliranje stališč o poti k samouresničitvi »biti nekdo« in »narediti kaj«.

V pogovoru izpostavimo naslednje teme:

- mladi, subkulture ter popularna glasba in kultura;
- imeti rockovski bend ali biti zvezda?!;

- »sex, drugs & rock and roll« oziroma stereotipi o rock glasbi in njenih subkulturah;
- ikone in idoli popularne glasbe; zgodbe o (ne)uspehu;
- pomen mladinskega kluba;
- kaj je to »do-it-yourself« (naredi sam)?;
- mainstream ali alternativa;
- tekoči trak glasbene industrije (glasbeniki, novinarji, mediji, agenti, menedžerji, založbe ...).

priporočena literatura

Peter Barbarič, **Okopi slave**, Štiri desetletja rock&pop-a. Založba Vitrum, 1996.

Paul Du Noyer idr., **Enciklopedija glasbe**, Od rocka, popa, jazza, bluesa in hiphopa do klasične glasbe, folka in glasb sveta. Založba Didakta, 2004.

Rajko Muršič, **CZD** (Center za dehumanizacijo) – etnološki oris rock skupine. Frontier, 1995.

Raymond Williams, **Navadna kultura**. Studia humanitatis, 1998.

Peter Stankovič idr., **Urbana plemena**. Študentska založba, 1999.

Varja Velikonja, **Ko se mrtve prebudimo**. Škuc, 2003.

Miha Štamcar & co., **Dueti**, Prispevki k slovenski popularni glasbi. Umco, 2006.

Igor Bašin, **Novi rock, rockovski festival v Križankah 1981–2000**. Založba Sukbulturni azil, 2006.